

По-друге, перенесення тенденцій чи темпів розвитку загальногосподарської кон'юнктури (або кон'юнктури суміжних ринків) на кон'юнктуру туристичного ринку без урахування його особливостей може призвести до грубих помилок при оцінці положення на ринку.

Література

1. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики / Редкол. Л.И. Абалкин (отв. ред.) и др. – М.: Экономика, 1989. – 526 с.
2. Злупко С. Украинская научная школа экономической конъюнктуры и ее влияние на мировую экономическую мысль // Экономика Украины. – 1997. – № 3. – С. 75–82.
3. Ковальчук Т.М. Оперативний аналіз кон'юнктури ринку // Економіка АПК. – 2002. – № 3. – С. 43–50.
4. Песоцкая Е.В. Маркетинг услуг. – СПб.: Издательство "Питер", 2000. – 160 с.
5. Левшин Ф.М. Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. – М.: Международ. отношения, 1993. – 264 с.
6. Смолій В.А., Федорченко В.К., Цибух В.І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / За заг. ред. В.К. Федорченка. – К.: Видавничий дім "Слово", 2006. – 372 с.
7. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення: Монографія / За ред. д.е.н., проф. А.Ф. Мельник. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 608 с.
8. Забалдина Ю.Б. Методи дослідження кон'юнктури регіональних ринків туристичних послуг // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 55, т. 3. – С. 83–86.

УДК 37.015.6

О.О. РОМАНОВСЬКИЙ

*Українсько-американський гуманітарний інститут
„Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в Україні”*

РИНКОВІ ВАЖЕЛІ У БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ ТА ЗЛОВЖИВАННЯМИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ринкові трансформації в економіці, глобалізація господарських зв'язків і відносин призвели до кардинальної переоцінки ролі і значення багатьох чинників економічного розвитку і відтворювальних процесів. Разом із тим очевидно, що саме освіта є і завжди залишатиметься фундаментом для побудови успішної держави. Нині перед освітньою сферою України стоїть широке коло питань, що вимагають негайного розв'язання. Зокрема: зростає кількість студентів вузів, а бізнес страждає від нестачі кваліфікованих кадрів; порушений баланс між кількістю, якістю і реальною потребою в певних трудових ресурсах, у т.ч. з вищою професійною освітою; розрив у рівні освітніх послуг між провідними вищими навчальними закладами і рештою ВНЗ України; нестача фінансових коштів та сучасних освітніх технологій; неспроможність самостійно дати випускнику спеціальні знання, що відповідають вимогам сьогодення.

Дослідженню залежності економічного зростання від освіти, можливостей впливу прогресу знань на соціально-економічний розвиток суспільства і його визнання як головного чинника економічного піднесення,

проблемам споживання освітніх послуг членами суспільства присвячено роботи зарубіжних дослідників Е. Денісона, Дж. Стигліца, Г. Беккера, Т. Шульца, Г. Джонсон, Дж. Кендрика, Л. Туроу, Л. Ерхарда, а також сучасних вітчизняних авторів: Г. Задорожного, А. Каленюк, Ю. Чернецького, В. Шейка, О. Яременка та інших.

У сучасних дослідженнях увага приділяється переважно окремим економічним і соціальним аспектам розвитку освіти, однак існує ще одна не менш значна проблема – проникнення корупції в сферу вищої освіти, наслідки якої можуть бути руйнівними не тільки власне для освіти, але й держави в цілому.

Корупція в освіті загрожує всій суспільно-політичній системі країни, в тому числі її іміджу на світовій арені. Тому дії держави в напрямі подолання проявів корупції та зловживань у системі освіти є необхідними і мають отримувати громадську підтримку всього населення.

Розглянемо, як ринкові регулятори можуть бути використані для протистояння цим ганебним явищам, проаналізувавши позитивний досвід таких економічно розвинених країн, як США та Німеччина.

Для початку визначимо характерні особливості діяльності вищих навчальних закладів у системі вищої освіти (ВО) незалежно від країни розташування, та висвітливо головні, на наш погляд, ознаки корупційної спадщини пострадянського періоду української ВО.

Загальновідомо, що ВО є продуктом суспільно-політичної системи і ВНЗ мають її обслуговувати. Але є загальні, характерні для ВНЗ усіх країн сфери впливу, завдання й особливості їхньої діяльності, незважаючи на їх політичну складову. Це створення та розвиток фундаментальної науки, виконання наукових досліджень у всіх галузях науки; виконання прикладних досліджень, створення, розвиток і вдосконалення прикладних сфер науки та впровадження результатів у народне господарство; розробка, створення та вдосконалення нової техніки, технологій, а також рекомендацій щодо їхнього практичного впровадження та застосування в народному господарстві; створення та поширення нових знань у галузі науки, техніки, технологій, гуманітарних і соціально-культурних сфер, охорони здоров'я та природи; підвищення освіченості, інтелектуального рівня і культури людства, сприяння розвитку людини та підтримка культури людства.

Ці завдання досить успішно вирішували теоретично та впроваджували практично українські ВНЗ в системі вищої освіти СРСР. Підготовка кадрів вищою школою в радянський період, виконання наукових досліджень у галузі фундаментальних і прикладних наук, розробка і впровадження нової техніки і технологій дозволило СРСР бути на передових рубежах науки і техніки, причому внесок ВНЗ України був досить вагомим. Ситуація погіршилась після розпаду СРСР і дуже повільно виправлялась у період багаторічної, дуже „хворобливої” трансформації суспільства в напрямі демократизації та переходу до ринкових відносин. Протистояння політичних сил і різних поглядів населення щодо майбутньої суспільно-політичної та економічної моделі України вплинуло на діяльність ВНЗ, як і на всю національну ВО. Втрачаючи

минулі освітні та науково-технічні здобутки і пріоритети, в системі освіти подекуди залишились як спадок від радянського соціалістичного минулого ганебні прояви корупції, зловживань, протекціонізму. Головними з них можуть бути:

- незаслужена видача медалей у школах і завищення випускних оцінок в атестатах (головним чином для подальшого вступу до ВНЗ);
- прийом на навчання до ВНЗ поза конкурсом, а також із порушенням правил вступних екзаменів (для дітей керівників партії та уряду і т. зв. потрібних людей) або за хабарі (на престижні спеціальності та на бюджетну форму навчання);
- видача адміністрацією ВНЗ дипломів і сертифікатів про освіту без навчання;
- написання у ВНЗ дисертацій для керівників партії та уряду тощо, організації їхнього подальшого захисту та незаслуженого присудження вчених ступенів і звань;
- плагіат при написанні навчально-методичної та наукової літератури;
- прояви корупції та зловживань у ВНЗ під час навчання, проведення заліків, іспитів (екзаменів);
- нецільове витрачання бюджетних і позабюджетних коштів, а також їхнє привласнення (використання корупційних схем, т. зв. відкатів, переведення безготівкових коштів у готівку, списання коштів на фіктивне виконання різноманітних послуг, використання підставних компаній, фірм, підприємців тощо).

Причини, що породжують такі ганебні явища, належать не тільки до площини моральної деградації людей (однаково для тих, хто бере хабарі, хто їх дає і хто з таким явищем мириться), так і недосконалості правової та економічної систем суспільства. І якщо головним фактором викривлень у діяльності ВНЗ у радянській період була адміністративно-командна система управління вищою освітою, то в пострадянські часи – невідповідність задекларованого на державному рівні переходу до ринкової економіки та існуючого законодавства, організаційно-правова недосконалість проведення реформ у країні, протистояння політичних сил та роз'єднаність і розшарування суспільства. Окремі види діяльності ВНЗ, пов'язані зі зловживаннями економічного характеру та хабарництвом, стали наслідком загальної криміналізації суспільного життя в період трансформаційних змін, а також жалюгідного стану, в якому перебував висококваліфікований науково-педагогічний персонал ВНЗ та його прагнення будь-що вирватися зі злиднів і довести важливість своєї діяльності для інтелектуального зростання нації. Слід підкреслити, що, незважаючи на значний відтік інтелекту української нації за кордон, завдяки зусиллям наших науковців і педагогів у скрутні часи країни наука та освіта не занепали, а, навпаки, залишилися на високому міжнародному рівні (при мінімальному бюджетному фінансуванні та недостатній увазі з боку держави).

Оскільки одним із головних завдань економічної науки та вищої освіти є розбудова та вдосконалення економічно-фінансової діяльності людства, а ВНЗ – підготовка громадян до самореалізації, в тому числі в умовах ринкової

економіки, доцільно, на наш погляд, використовувати ринкові важелі і для вдосконалення суспільства й освітньої системи як однієї з його головних складових функцій.

Спробуємо далі довести, що для боротьби із проявами корупції, хабарництва та зловживань у системі ВО і ВНЗ поряд із морально-етичним вихованням і застосуванням правових механізмів доцільним є й використання економічних, а саме ринкових важелів: підприємництва (з механізмами менеджменту, маркетингу, інноваційної та інвестиційної діяльності) та конкуренції на ринку освітніх послуг.

В умовах світових глобалізаційних процесів, просування (хоча й повільного) України в напрямі ЄС, недавнього її вступу до СОТ, а також недостатнього бюджетного фінансування вітчизняної освіти і науки вітчизняним ВНЗ як суб'єктам економічно-господарської діяльності виникла необхідність конкурувати на світовому ринку освітніх послуг і самостійно заробляти кошти. Цього ВНЗ всіх форм власності досягають за допомогою використання в своїй статутній освітньо-науковій діяльності таких складових елементів ринкової економіки, як підприємництво, маркетинг, менеджмент, інноваційна та інвестиційна діяльність тощо. А саме:

- у процесі пошуку, знаходження та виконання замовлень на науково-дослідницьку діяльність на основі господарчого розрахунку (госпрозрахункові науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи, розробка нових технологій, продукції ноу-хау, різноманітних рекомендацій і порад);
- для ефективного використання госпрозрахункових виробництв і господарств (виробничі майстерні, сільськогосподарські підрозділи, лісові угіддя, дослідницькі тваринницькі ферми та птахофабрики, рибні господарства тощо);
- для організації та ефективного здійснення контрактної (платної) форми навчання;
- у ході впровадження нових, інноваційних форм навчання, методів і методик організації навчального процесу (з використанням новітніх технологій, міжнародного досвіду, залученням провідних фахівців із різних країн світу);
- при залученні інвестицій для виконання своєї статутної діяльності та самостійному інвестуванні закладом коштів у розробку нових зразків техніки і технологій, створенні підсобних господарств, відкритті нових філій, будівництві нових корпусів, приміщень, гуртожитків, житла, розвитку своєї матеріально-технічної бази тощо.

І хоча для всіх державних і муніципальних ВНЗ України спільним є державна власність, наявність бюджетного (державного) фінансування (замовлення), безприбутковість (у бюджетній сфері), обмеженість обсягів, способів і напрямів формування та використання фонду матеріального забезпечення статутної діяльності і стимулювання праці (фондів матеріально-технічного розвитку, заробітної плати, преміального, соціального призначення, позабюджетного тощо), вони вже стали підприємницькими структурами – такими, як приватні ВНЗ. Також зазначимо, що всі ліцензовані та акредитовані

ВНЗ звільнені від ПДВ за своєю статутною освітньою діяльністю, але повинні сплачувати податки на прибуток (стосується контрактної форми навчання та платних освітніх послуг).

Отже, природно вбачати в широкому спектрі статутної освітньо-наукової діяльності ВНЗ (незалежно від їхньої форми власності) ознаки економічно-господарської сутності, а саме підприємництва з використанням апарату менеджменту, маркетингу, інноваційної та інвестиційної діяльності.

УДК 336.7

В.Л. РЕВЕНКО, Р.Ю. ОВЧАРИК
Міжнародний університет фінансів

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА АНАЛІЗУ ЇХ ПОТОКІВ У КОЛЕКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В умовах нестабільності економіки України важливим є питання управління грошовими коштами та їх потоками між суб'єктами господарювання. В процесі своєї діяльності підприємства здійснюють безліч господарських операцій. За багатьма з них передбачаються: виплата або одержання певної суми грошових коштів у готівковій чи безготівковій формі в якості компенсації, виплати персоналу за трудовими угодами, оплата поставки товарів (робіт, послуг), сплата податків та інших обов'язкові платежі, надходження виручки на підприємство від здійснення його діяльності тощо. Це зумовлює необхідність отримання інформації про наявність та рух грошових коштів, а також забезпечення контролю їх збереження та цільового використання. Вирішення цих проблем можливе завдяки організації належним чином бухгалтерського обліку грошових коштів, а також операцій, пов'язаних з їх надходженням та витрачанням, зокрема розрахунків з контрагентами, персоналом, бюджетом. Фінансово-господарські відносини, що виникають у підприємства з його контрагентами в процесі реалізації ним продукції чи наданням послуг, здебільшого реалізуються через грошові потоки. Система управління грошовими потоками підприємства характеризується в першу чергу станом його фінансового менеджменту. Це пов'язано з тим, що управління грошовими потоками є складовою системи фінансово-господарського управління підприємством. Таким чином, ефективно організована система управління грошовими коштами та їх потоками на основі бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту є невід'ємною в діяльності підприємства щодо отримання стійких позитивних фінансово-економічних результатів.

Вищезазначене підкреслює актуальність дослідження, а також характеризує високе практичне значення цієї системи як для конкретного

© *В.Л. Ревенко, Р.Ю. Овчарик, 2008*